

Akera bullata Müller, 1776, nieuw voor het Pliocéen van het Noordzeebekken

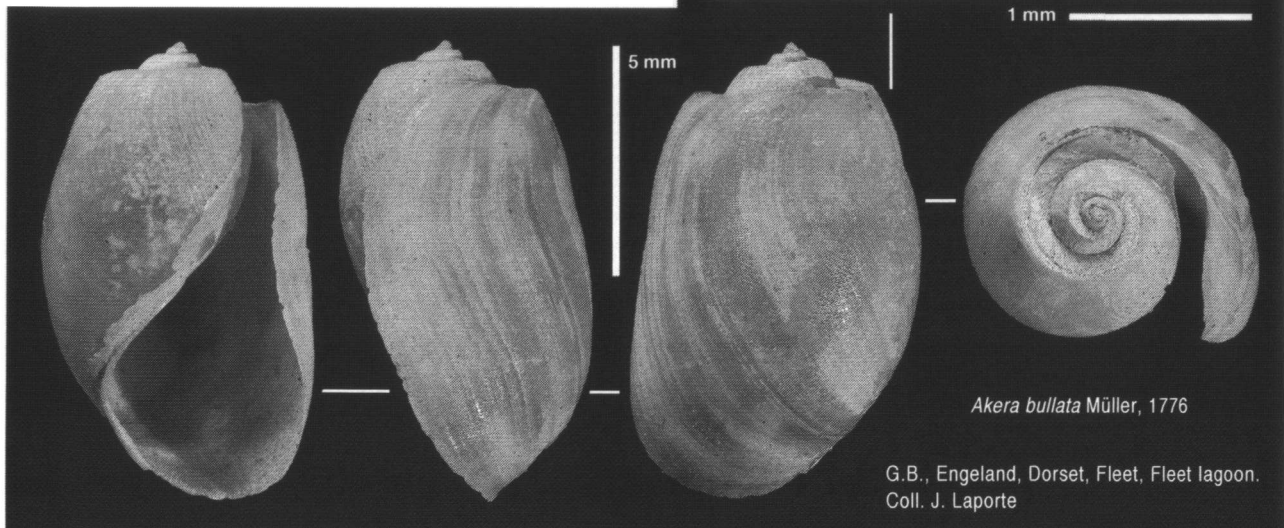
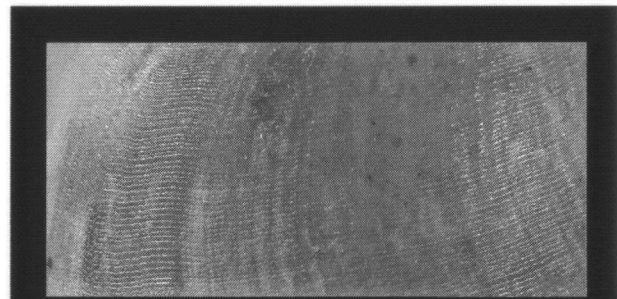
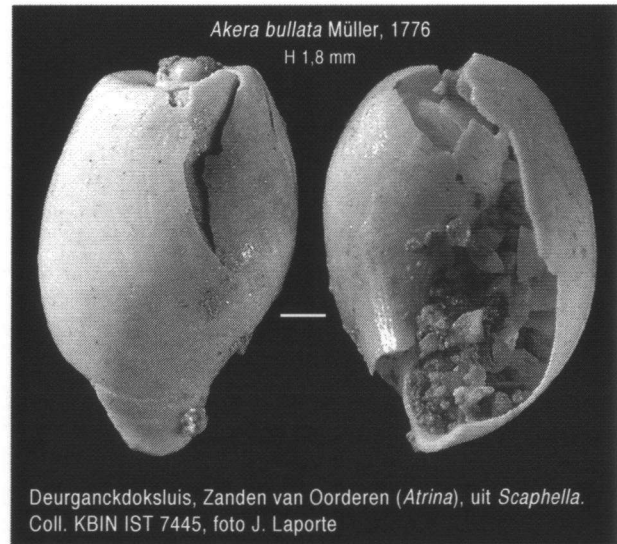
Robert Marquet¹ en Johnny Laporte²

Sedert einde 2012 is men begonnen met het uitgraven van wat de grootste zeesluis ter wereld moet worden, de Deurganckdoksuis in Beveren (Doel), Oost-Vlaanderen bij Antwerpen. Vanaf het begin werden de werken gevolgd door personeel en medewerkers van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, en dit met mooie resultaten. Een deel van het skelet van een baleinwalvis werd opgegraven en daarvan werd uitgebreid verslag gegeven op de lokale TV zender. Maar uiteraard werden er ook kleinere stukken verzameld.

Het ontsloten profiel is niet zo mooi als dat van het Deurganckdok zelf, aangezien de miocene Zanden van het Kiel, het *Petalococonchus* niveau in de Zanden van Kattendijk en de Zanden van Luchtbal ontbreken. De Zanden van Oorderen leveren echter interessant materiaal. Vanaf het begin van de werken heeft de eerste auteur zich vooral toegelegd op het verzamelen en uitkloppen van *Scaphella* schelpen, die algemeen voorkomen in het *Atrina* niveau van de Zanden van Oorderen, met het doel micromollusken (en ook andere groepen) te verzamelen. Dit leverde een tot nu toe nieuwe soort op voor het Pliocéen van het Noordzeebekken: *Akera bullata* Müller, 1776, familie Akeridae, Opisthobranchia, Gastropoda. Het gaat hier om een sterk beschadigd exemplaar van deze uiterst fragiele soort. De schelp is ongeveer 1,8 mm hoog, transparant, tonvormig met zes windingen, waarvan de jongste alle oudere omsluit. Er is een scherpe adapicale kiel aanwezig, waarna een inzinking volgt naar de centraal gelegen, licht uitstekende top toe. De laatste winding sluit adapicaal niet tegen de rest van de schelp aan, maar dit deel is verdwenen bij het beschadigde exemplaar dat verzameld werd. Er komt over de ganze schelp een zeer fijne ruitvormige microsculptuur voor, die nauwelijks te zien is, behalve op SEM opnamen, die voor dit exemplaar onmogelijk waren wegens

de breekbaarheid. Determinatie gebeurde aan de hand van Thompson (1988, p. 72).

Deze auteur, zoals ook Poppe en Goto (1991, p. 198) vermelden het bestaan van twee vormen: een kleinere forma *nana* Jeffreys, 1867 (tot 16 mm hoog) en een grotere forma *forsani* Norman, 1890 (tot 40 mm). Beide vormen verschillen ook in de anatomie van de weke delen en in het gedrag

van het dier. Ze komen in gescheiden populaties voor en het is niet onmogelijk dat het hier om twee soorten of ondersoorten handelt. In Doel zou dan de *nana* vorm voorkomen. Recent vindt men *Akera bullata* van Noorwegen tot de Middellandse Zee en op de Canarische eilanden. Het is een vrij zwemmende soort, die vooral wordt gevonden in beschutte baaien, tot 370 meter diepte. Dit komt dus niet overeen met het milieu zoals we dat voor de Zanden van Oorderen voorstellen. Het wekt dan ook geen verwondering dat van deze ook nog uiterst fragiele soort pas nu, na 40 jaar werken in Doel en Kallo een exemplaar gevonden wordt.

Akera bullata lijkt op twee reeds uit het Pliocene van het Noordzeebekken bekende soorten. *Diaphana minuta* (Brown, 1827) werd vermeld door van Regteren Altena et al. (1965, p. 47) van de Nederlandse stranden en door Marquet (1998, p. 211) van het Antwerpse Pliocene. Bij *Diaphana minuta* steekt de top echter meer uit en de mondrand is recht; de ganse schelp is duidelijk merkbaar geperforeerd. Dezelfde auteurs vernoemen ook *Philine denticulata* (J. Adams, 1800): van Regteren Altena (1965, p. 48) en Marquet (1998, p. 218). Deze soort is echter duidelijk veel bolter dan *Akera bullata*.

Referenties

- Marquet, R., 1998. De Pliocene Gastropodenfauna van Kallo (Oost-Vlaanderen, België). – *Publicatie van de Belgische Vereniging voor Paleontologie* 17: 1-246, talrijke fig.
- Poppe, G.T. & Y. Goto, 1991. European Seashells. – Hemmen, Wiesbaden, 352 p., 40 pl., 25 fig.
- Regteren Altena, C.O. van, A. Bloklander & L.P. Pouderoyen, 1965. De fossiele schelpen van de Nederlandse stranden en zeegaten. Eerste serie. – Nederlandse Malacologische Vereniging, Lisse, 55 p., 22 pl.
- Thompson, T.E., 1988. Molluscs: Bentic Opisthobranchs (Mollusca: Gastropoda). – *Synopses of the British Fauna* 8. The Linnean Society of London & The Estuarine and Brackish-water Sciences Association, Leiden, 355 p., 146 fig.

¹Robert Marquet, Constitutiestraat 50, 2060 Antwerpen, België, e-mail: Robert.Marquet@hotmail.be

²Johny Laporte, Rot 99, 3221 Nieuwrode, België, e-mail: johny.laporte@yahoo.com

